

Mária Hládek

Eliáš v Novém zákoně a apokryfní literatuře

Bakalářská práce Márie Hládkové byla předložena na katedře Nového zákona v oboru Evangelická teologie v dubnu 2015.

Forma a úroveň zpracování

Práce má všechny požadované náležitosti. Formální úprava odpovídá požadavkům, jež jsou na písemné kvalifikační práci kladeny.

Práce má 81 (po odečtení stránek s titulem, deklarací, obsahem a bibliografií: 72) stran s řádkováním 1,5. Dále obsahuje 313 poznámek pod čarou. Bibliografie obsahuje oddíly "Texty" (10 položek), "Slovníky" (3) a "Sekundární literatura" (64).

Poměrně časté řecké citace autorka se svolením vedoucího práce uvedla v *transkripci*; vzhledem k tomu, že se nejedná o práci vysloveně filologickou, není nutno trvat na užívání alfabety; totéž platí analogicky o kvadrátním písmu několika málo hebrejských slov. Transkripce splňuje zásadní požadavek, aby byla jednotná; jako drobné nedopatření lze vytknout užití stejné sazby (VERZÁLEK) pro jiný typ informace, tj. pro přijmení autora ve zkráceném bibliografickém záznamu (kde by se hodily spíše KAPITÁLKY).

Nesnadný úkol autorka řešila v poznámkách pod čarou, když k citaci (v překladu v hlavním textu) uváděla vybrané textové varianty (v řečtině a v překladu). Je zřejmé, že pečlivě usilovala - odhlédneme-li od několika interpunkčních nedopatření - o zachování *jednotné struktury* těchto textových informací (tj.: v poznámce na prvním místě uvádí hlavní řecký text, teprve po něm následují varianty s příslušnými překlady, případně další poznámky).

Biblické citace jsou převzaty z moderního slovenského překladu (2010), případné textové varianty jsou přebírány z 28. vydání standardní publikace *Novum Testamentum Graece* (Stuttgart, 2012). Co se týče překladů z ostatních spisů, autorka nepředstírá, že by natolik ovládala starověké jazyky, aby se pokoušela o překlady vlastní, ale předem ohlašuje (str. 8, pozn. 15), že vychází z anglických překladů obsažených v solidní sbírce *Old Testament Pseudepigrapha* (ed. J. H. Charlesworth, dále *OTP*). Přesto však – zřetelně nad rámec běžné bakalářské práce – často cituje i v původních jazycích, zejména řecky, a prokazuje schopnost orientovat se i v aktuální odborné diskusi nad příslušnými místy.

Bibliografické odkazy jsou vhodně zkrácené (PŘÍJMENÍ, evt. zkrácený název, strana) a jednoznačné. Na častěji užívanou *zkratku OTP* by bylo vhodné upozornit nejen v úvodním oddílu v poznámce pod čarou, ale také v bibliografii. Konec konců, vhodné by bylo připojit přehled všech užívaných zkratk, je ovšem pravda, že zpravidla jsou obecně známé (*ČEP*, *LXX*, zkratky biblických knih) nebo v kontextu jednoznačně srozumitelné (zkratky probíraných apokryfních spisů).

Z hlediska *typografického* je předložená práce úpravná a díky desetinnému členění oddílů i logické struktuře velmi dobře přehledná (viz str. 4-5, Obsah).

Obsahové hodnocení

Rozsah práce. Již práce s tématem "Eliáš v Novém zákoně" by autorce jistě poskytla dost příležitostí k solidnímu zpracování a obhajobě na úrovni bakalářské práce. Rozšíření tématu o apokryfní spisy je třeba uvítat jako krok správným směrem - zasazení tématu do širších souvislostí. Autorka vhodně vybrala právě ty nekanonické prameny, které jsou pro hlubší studium židovského a křesťanského kánonu nepostradatelné, tj. spisy z tzv. intertestamentárního období. Postava Eliáše má mimořádný význam jako "zvětšovací skličko" (6), díky němuž lépe pochopíme povahu víry v tomto období, a to zejména v souvislostech apokalyptických a liturgických. Stejně tak správně vylučuje ze svého zorného úhlu tzv. novozákonní apokalypsy, vesměs výrazně mladší (7-8).

S tím souvisí i další pozitivum práce - *nestranné posuzování pramenů*. Bez ohledu na možné židovské či křesťanské preference jednotlivých spisů, autorka se soustředí na postavu Eliáše tak, jak ji viděl autor příslušného spisu. Zajímá ji, zda se jedná o přejímku starozákonní látky, nebo zda je tato látka rozšířena o detaily, anebo se jedná o látku zcela novou (8). K tomuto férovému přístupu ke všem starověkým svědkům ji nepochybně inspirovala již zmíněná solidní sbírka *OTP*, z níž také čerpá zásadní informace o charakteru a okolnostech vzniku jednotlivých spisů. V řadě případů však informace z této sbírky, které pocházejí z poloviny 80. let, iniciativně doplňuje a obohacuje o poznatky získané vlastním studiem velkého množství sekundární literatury.

Rozvrh práce je pozoruhodný tím, že nebyl dán jednoduše předem (např. podle jednotlivých pramenů - např. "co říká o Eliášovi ten, nebo onen autor"), nýbrž vyplynul teprve postupně z pečlivé analýzy jednotlivých pasáží. V Úvodu autorka vysvětluje, že po pozorném zvážení rozdělila výskyty podle toho, zda Eliáš vystupuje sám za sebe, nebo jako šifra sloužící k charakterizaci a *identity jiné* postavy (Kristus jako Eliáš; Jan Křtitel jako Eliáš), resp. jako "*modus*" působení jiné postavy (V duchu a moci Eliášově). Současně zohledňuje i hledisko *času*, v němž Eliáš vystupuje z hlediska vypravěče; poslední kapitolou je tedy logicky "Eschatologický Eliáš".

Ke kvalitě a přehlednosti práce významně přispívá i rozhodnutí autorky, zařadit za každou z osmi kapitol ještě dílčí shrnutí - a také tento prostor využívá k novým formulacím a k rozhovoru (někdy i polemickému) se současnými badateli.

V závěrečné kapitole se autorka vrací k jednotlivým poznatkům, a tak potvrzuje svou tezi o Eliášovi jako "zvětšovacím skličku", díky němuž lze lépe pozorovat vývoj náboženských názorů jak v židovské, tak i křesťanské oblasti. Za zvláštní pozornost stojí zmínka o *utrpení* - proroctví o Eliášově utrpení je specifickou novinkou Nového zákona, současně ho však nelze přímočaře vztáhnout k Ježíši Kristu; v evangeliích se v této souvislosti jedná v první řadě o utrpení Jana Křtitele, které "teprve ve volné linii vyúsťuje do utrpení Ježíše Krista" (72).

Chasidský příběh (74-75) se sice na první pohled vymyká vědeckému diskursu, přesto však je tento příběh o *očekávaném* Eliášovi velmi vhodně zařazen na své místo jako koruna celého výkladu.

Závěr

Práce splňuje všechny formální i obsahové požadavky kladené na bakalářskou práci a v některých parametrech je převyšuje. Doporučuji práci k obhajobě a navrhuji hodnocení A "výtečně".